

13. Рощаль Л. М. Документальное кино [Электронный ресурс] / Л. М. Рощаль // ВСЭ. — Режим доступа : <http://slovari.yandex.ru/>. — Загл. с экрана.
14. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. — 3-е изд. — М. : Сов. энциклопедия, 1985. — 1600 с. : ил.
15. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации [Электронный ресурс] : учеб. пособ. / А. В. Соколов. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2002. — Режим доступа : www.i-u.ru. — Загл. с экрана.
16. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций / Р. Харрис. — 4-е междунар. изд. — СПб. — М., 2002. — 472 с.

УДК [378.015.31:784.9](477.54-25)ХДАК О. В. ЄРОШЕНКО
O. V. YEROSHENKO

**ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА В НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ
НАПРЯМУ «ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО»
(НА ПРИКЛАДІ ХДАК)**

**THE VOCAL STUDIES IN THE TRAINING OF STUDENTS
OF THE BRUNCH «DRAMATIC ART»
(BY THE EXAMPLE OF THE KSAC)**

Висвітлюється державна політика у сфері культури України в період 1991-2013 рр. Розглядаються методико-змістовні компоненти вокальної освіти студентів напряму «Театральне мистецтво» як складової їх фахової підготовки.

Ключові слова: вокальне навчання, театральне мистецтво, державна культурна політика.

Освещается государственная политика в сфере культуры Украины в период 1991-2013 гг. Рассматриваются методико-содержательные компоненты вокального образования студентов направления «Театральное искусство» как составляющей их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: вокальное обучение, театральное искусство, государственная культурная политика.

The State policy at the cultural sphere of Ukraine in the period 1991-2013 years is highlights. The vocal education's methodical meaningful constituents of students of the brunch «Dramatic art» as a component of their professional training are considered.

Key words: vocal studies, dramatic art, the State cultural policy.

Нове ХХІ ст. успадкувало, з одного боку, найкращі науково-технічні і духовні досягнення минулого, з іншого, особливу ознаку культури попереднього сторіччя, визначену у філософських та художніх творах видатних митців доби науково-технічної революції

як «криза гуманізму» (Х. Ортега-і-Гассет, А. Тойнбі, Ф. Кафка та ін.). Складність сучасного стану мистецтва і культури в цілому визначається загальною сукупністю суспільно-економічних, політичних та соціально-психологічних чинників. Так, розмірковуючи над питаннями етимології культури, видатний сучасний російський музикознавець В. Медушевський характеризує стан розвитку людського суспільства наприкінці ХХ ст. так: «Нині ми перебуваємо на стадії, коли зубожіла в людях любов і (як і застерігає святе писання), повстали один проти одного покоління, народи, професії, і всі жадають роз'єднання, щоб бути подалі один від одного» [3, с. 3]. У зв'язку з цим проблема успішного життєздатного майбутнього стає основним питанням, що визначає розвиток самої культури.

Актуальність проблеми збереження духовності людства набула відображення в заходах міжнародних суспільних та політичних організацій, урядів країн, зокрема й України. Так, відома міжнародна неурядова організація «Римський клуб» (заснована 1968 р.), застерігаючи сучасне суспільство від катастрофи не тільки екологічної, але й культурної, визначає декілька головних завдань, що постають тепер перед людством, серед яких — збереження культурної спадщини та «...розвиток внутрішніх (інтелектуальних), сенситивних (почутевих) і соматичних (тілесних) здібностей людини» [1, с. 505]. Для їх успішного вирішення розвиток культури повинен мати гуманістичну спрямованість.

У 1972 р. на Генеральній конференції ЮНЕСКО була прийнята Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, у 2001 р. державами-членами ЮНЕСКО — Загальна декларація про культурну різноманітність та у 2002 р. створений Глобальний альянс за культурну різноманітність, завданнями якого є пропаганда культурної багатогранності, підтримка економічного розвитку та створення робочих місць у різних секторах сфери культури, зокрема: музиці, кіноіндустрію, видавничій справі, перформативних мистецтвах. У 2003 р. ЮНЕСКО затверджує Міжнародну конвенцію про охорону нематеріальної культурної спадщини, у 2005 р. — Конвенцію про охорону й заохочення розмаїття форм культурного самовираження (набула чинності у 2007 р.). Серед Міжнародних десятиріч і Міжнародних років, які проголошені Генеральною Асамблеєю ООН, ЮНЕСКО відзначає також спрямовані на збереження й розвиток культури людства роки: 1988-1997 рр. — Усесвітнє десятиріччя розвитку культури, 2000 р. — Міжнародний рік культури світу, 2002 р. — Міжнародний рік культурної спадщини, 2010 р. — Міжнародний рік зближення культур та 2013-2022 рр. — Міжнародне десятиріччя зближення культур та ін.

Україна та її культура є важливими чинниками формування загальноєвропейського і світового культурного простору. Важлива роль у цьому процесі належить унесенню до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО історико-архітектурних пам'яток України (архітектурний ансамбль «Софія Київська», Києво-Печерська Лавра, історичний центр Львова, частина геодезичної дуги Струве) і природної пам'ятки в Карпатах (букові реліктові ліси). Крім того, цей факт має неабияке значення для поширення відомостей про Україну у світі та поглиблення міжнародної інтеграції. Підписаний у листопаді 1997 р. «Меморандум про співробітництво між Урядом України і ЮНЕСКО» сприяв подальшому зміцненню співпраці нашої держави з країнами-членами ООН у сфері науки, культури й освіти.

Україна є учасницею зовнішньополітичного проекту Європейського Союзу «Східне партнерство» (травень 2009 р.), метою якого є зміцнення сусідських стосунків з шістьма країнами (республіками колишнього СРСР) — Азербайджаном, Білоруссю, Вірменією, Грузією, Молдовою та Україною. 6 березня 2012 р. у Києві була презентована Програма Східного партнерства «Культура», мета якої — реформування культурної політики в цих державах. Ця програма започаткувала співпрацю у сфері культури між ЄС та вище зазначеними шістьма країнами Східного партнерства. Також були представлені п'ятнадцять регіональних культурно-мистецьких проектів із широким тематичним колом, які набули грантової підтримки Європейського Союзу в межах Культурної програми, що здійснюватиметься до кінця 2015 р. Чотири з цих проектів запропоновані Україною, а у десятих беруть участь українські організації (партнери), загальний бюджет становить 8,2 млн. євро [4].

Протягом останніх двох десятиріч періоду незалежності України (з 1991 р.) у країні на вищому рівні здійснюється підтримка культури та мистецтва, що насамперед простежується в законотворчій діяльності Верховної Ради, уряду та президента. Серед нормативно-правових актів у сфері культури, які визначають державну стратегію стосовно її розбудови та перспектив розвитку, відзначимо такі: Закони України: «Про культуру» від 14.12.2010, «Про кінематографію» від 13.01.1998, «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000, «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20.04.2004; Постанова Верховної Ради України «Про участь України у Європейській культурній конвенції 1954 року» від 24.02.1994; Постанова Кабінету міністрів України «Про підтримку діяльності творчих спілок та книговидавничої справи» від 02.10.2003, Розпорядження Кабінету міністрів України: «Про заходи з підготовки та проведення в 2008

році Року міжкультурного діалогу в Україні» від 30.07.2008; Укази Президента України: «Про державну підтримку культури і мистецтва в Україні» від 20.10.1998, «Про оголошення 2003 року Роком культури в Україні» від 19.02.2002, «Про проведення в 2013 році в Україні Року дитячої творчості» від 28.12.2012 тощо.

Зміцнення ролі культури як рушійного фактора демократичних реформ у країні за останні роки наочно виявляється в широкомасштабних стратегічних державних проектах, серед яких — проект Концепції державної цільової національно-культурної програми розвитку культури і мистецтва на період до 2017 року, розроблений Українським центром культурних досліджень (2012 р.), та проект Концепції гуманітарного розвитку України до 2020 року, підготовлений установами Національної академії наук України (2011-2012 рр.). Концепція аналізує сучасний стан гуманітарного розвитку в Україні, визначає основні цілі, пріоритети, завдання та принципи державної політики і політики в галузі гуманітарного розвитку на період до 2020 р., а також стратегічні напрями, механізми її реалізації та очікувані результати. Метою її впровадження є реалізація цілісної політики гуманітарного розвитку держави.

Отже, з початку 90-х рр. ХХ ст. до початку 10-х рр. ХХІ ст. в Україні простежується динамічний прогрес на пріоритетних напрямках державної культурної політики, підтверджується вагомість вирішення питань розвитку культури і мистецтва для демократичної розбудови нашої країни. Співпраця України з ЮНЕСКО, Європейським Союзом, країнами Східного партнерства й іншими державами у сфері культури сприяє розвитку міжнародного гуманітарного співробітництва українських установ, зміцненню та інтеграції національного інтелектуального та художнього потенціалу в багатоманітні регіональні, світові науково-технічні та культурно-освітні процеси.

Реалізація державної політики у сфері культури серед багатьох напрямів пов'язана також з розвитком культурно-мистецької освіти, яка «була і до сьогодні залишається органічною, невід'ємною і самостійною частиною феномену культури України» [2]. Національна доктрина розвитку освіти (затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 р.) констатує, що освіта в нашій державі ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності. Упродовж багатьох століть українці жили своїми звичаями й обрядами, виконували власні пісні та танці, створювали самобутній театр і літературу, формували власну національну культуру. Споконвічна народна мудрість, прагнення до кращого життя та висока культура українського народу слугують духовним джерелом

освіти. Освіта є найпродуктивнішою інвестицією, яка підвищує науково-технічну, соціально-психологічну, загальнополітичну якості суспільства.

Культурно-мистецька освіта в Україні має давні традиції, випробувані часом. Україна подарувала світові геніальних митців — Г. Сковороду, І. Котляревського, Т. Шевченка, М. Лисенка, О. Кошиця, Леся Українку, В. Винниченка, С. Крушельницьку, О. Мишугу, Д. Ойстраха, В. Горовиця, О. Архипенка, Б. Гмирю, О. Довженка, Леся Курбаса та ін. Нині, на жаль, в умовах кризових явищ у соціально-економічній, політичній та духовній сфері суспільного життя молодь втрачає національну самобутність, яку шанували минулі покоління. Втім розвиток і добробут прийдешніх часів держави залежать від здібностей та можливостей нового молодого покоління нації, тому освіта людини, що забезпечує їй нові можливості для самовираження та самореалізації, стає основною соціальною метою сучасного суспільства. «Для вирішення комплексної проблеми збереження і розвитку духовного потенціалу нації необхідне забезпечення безперервної ступеневої професійної підготовки, здатної до саморозвитку, що синтезує прогресивний вітчизняний і зарубіжний досвід та новітні наукові досягнення, спрямованої на підготовку відповідних фахівців для України, — відзначено в довіднику для працівників культури України «Культурно-мистецька освіта: основні поняття і терміни». — Моделлю її є система мистецької освіти України, яка, спираючись на стратегію відродження української національної культури, забезпечує творення, збереження, поширення та засвоєння духовних здобутків нації» [2].

На початку нового ХХІ ст. вища культурно-мистецька освіта в Україні презентує чималий перелік творчих напрямів та спеціалізацій, серед яких спеціалізація «акторське мистецтво драматичного театру і кіно» напряму «Театральне мистецтво» викликає значний інтерес у абітурієнтів, створюючи щороку великі конкурси серед вступників. У Харківській державній академії культури студенти вищезазначеної спеціалізації здобувають високоякісну ґрунтовну освіту під керівництвом знаних і талановитих фахівців, зокрема декана факультету театрального мистецтва та завідувача кафедри майстерності актора, заслуженого діяча мистецтв України І. О. Бориса.

На кафедрі майстерності актора студенти опановують такі фахові дисципліни: «Майстерність актора», «Сценічна мова», «Робота актора на радіо та телебаченні», «Сучасні театральні школи», «Специфіка роботи актора в музично-драматичному театрі», «Акторська етика», «Ритміка», «Сценічне фехтування» та ін. До циклу дисциплін професійної та практичної підготовки

також належать «Основи сценічного руху», «Танок», «Теорія музики та сольфеджіо» і «Основи вокалу».

З вищезначеного прослідковується специфіка та водночас складність фахової підготовки артиста драматичного театру й кіно, які полягають у вихованні універсального актора, котрий опанував і драматичне, і музично-вокальне, і пластичне мистецтва на належному рівні, відповідно до потреб сучасного кінематографа і драматичного мистецтва. Музика й вокальне виконавство в сучасних драматичних виставах і кінофільмах стають їх невід'ємними змістовими та емоційними компонентами. Окрім використання аудіозаписів професійних вокалістів достатньо часто пісні виконують драматичні актори, що потребує від них, насамперед, професійного володіння основними вокально-технічними навичками, наявності уміння вільно оперувати музично-виразними та дикційними засобами під час співу та створювати достовірний музично-сценічний образ вокального твору, відповідний до драматургії вистави чи кінофільму.

Саме практична навчальна дисципліна «Основи вокалу», яка викладається протягом I-VI семестрів студентам спеціалізації «акторське мистецтво драматичного театру і кіно» в системі фахових дисциплін напряму «Театральне мистецтво», спрямована на підготовку висококваліфікованих артистів, які володіють вокальною майстерністю на необхідному для кіно- та драматичного мистецтва рівні. У системі професійної підготовки студентів означуваної спеціалізації дисципліна «Основи вокалу» відповідає вимогам кваліфікації «бакалавр».

Важливою особливістю цього курсу є тісні й багатопрофільні його зв'язки з багатьма дисциплінами різних циклів: самостійного вибору («Історія світової літератури», «Естетика»); фундаментальних дисциплін («Історія музики», «Історія світової художньої культури»); професійної та практичної підготовки («Майстерність актора», «Теорія музики та сольфеджіо», «Сценічна мова», «Ритміка», «Основи сценічного руху»); професійно-орієнтовної підготовки («Робота актора в естрадному жанрі», «Робота актора на радіо і телебаченні», «Специфіка роботи актора в музично-драматичному театрі»). Набуті практичні навички та теоретичні знання, здобуті під час вивчення дисципліни «Основи вокалу», є однією з умов, яка забезпечить творчий розвиток студента в його виконавській діяльності під час подальшого вивчення курсу «Практика».

На заняттях з «Основ вокалу» вивчаються практичні засади одного з найдавніших видів мистецтва — співу, що за період свого розвитку набуло звичайно цінного естетичного та вокально-технічного досвіду, що використовується й сучасним мистецтвом вокального виконавства, а також, на нашу думку, багато в чому

не втратить свого значення в майбутньому. Базуючись на кращих досягненнях минулого й художніх зверненнях сучасного вокального мистецтва, ця дисципліна розширює фахову підготовку і поглиблює світогляд студентів — майбутніх акторів.

У комплексному професійному формуванні творчої виконавської особистості й музично-художньому становленні майбутнього фахівця сфери театрального та кіно- мистецтва дисципліна «Основи вокалу» є однією із важливих складових культурно-освітнього процесу. Цей курс є практичним, з розробленою системою заходів, спрямованих на формування й розвиток вокально-технічних і художньо-виконавських навичок студентів, та містить значний і різноманітний вокально-педагогічний матеріал: вправи, вокалізи, народні пісні, пісні та романси українських і зарубіжних композиторів, старовинні арії, пісні та арії з оперет і мюзиклів, пісні з кінофільмів і театральних постанов.

Індивідуальні особливості кожного студента, ступінь його обдарованості, рівень музичного розвитку та спеціальної довузівської підготовки відіграють вирішальну роль під час побудови вокальних занять, вибору навчального репертуару педагогом-вокалістом. Вокально-педагогічний репертуар добирається за декількома основними критеріями: доступність у вокально-технічному та музично-художньому планах, корисність для розвитку голосу, спроможність у площині виконавської майстерності, розвинення загальної культури. Основоположними в професійній діяльності кожного вокального педагога стають головні дидактичні принципи: поєднання та взаємозв'язку освітнього й виховного процесів; єдності художнього й вокально-технічного розвитку; індивідуального підходу; поступовості та послідовності в навчанні. При цьому визначальним чинником у вокально-освітньому процесі є індивідуалізація навчання, що дозволяє організовувати фахову підготовку студента індивідуально, з урахуванням його вокально-виконавських здібностей та рівня їх розвитку.

Згідно із сучасними вимогами до освітнього процесу у вищих навчальних закладах у контексті Болонської системи навчання, першочергового значення набуває виховання навичок самостійної роботи в студентів над розвитком професійної майстерності. Водночас, на нашу думку, важливою складовою вокально-педагогічного процесу залишається виховання гідних загальнолюдських якостей, таких як: цілеспрямованість, вимогливість до себе, ініціативність та творча активність студентів.

Сприяння розширенню участі України у світовому культурному співробітництві належить до стратегічних пріоритетів нашої держави, яка, безперечно має значний творчий потенціал та відкрита до активного і толерантного міжкультурного діалогу. У контексті державної культурної політики, яку проводить

Україна з 1991 по 2013 рр., національна культурно-мистецька освіта має широкі перспективи розвитку, зокрема в напрямі інтеграції до європейського та світового освітньо-культурного простору.

Мистецька освіта в Україні має давні вшановані традиції та сучасний високий професійний рівень, підтверджений значними досягненнями українських митців на найпрестижніших міжнародних творчих заходах. Синтезуючи власний та зарубіжний досвід, сучасна культурно-мистецька освіта спрямована на підготовку високопрофесійних фахівців. Одним із творчих напрямів, що зацікавлює вступників до культурно-мистецьких ВНЗ України, є «Театральне мистецтво», зокрема спеціалізація «акторське мистецтво драматичного театру і кіно». Ґрунтовну базову освіту за цією спеціальністю здобувають студенти в Харківській державній академії культури. У зв'язку з необхідністю виховання високопрофесійного універсального артиста до навчальної програми введено дисципліни, які передбачають підготовку в різних видах мистецтва: театрального, хореографічного, вокального. Спів, який є постійним компонентом сучасного театру та кіно, викладається студентам під час вивчення курсу «Основи вокалу».

Під час навчання на заняттях з курсу «Основи вокалу» студенти ХДАК, спеціалізації «акторське мистецтво драматичного театру і кіно» здобувають знання та набувають умінь, які необхідні для майбутньої кваліфікованої фахової діяльності бакалавра театрального мистецтва. Зокрема студенти опановують практичні базові вокально-технічні і художньо-виконавські основи в галузі вокального виконавства; ознайомлюються із загальними засадами співацького голосоутворення та основними вокально-виконавськими стилями; набувають навичок самостійної роботи над розвитком і вдосконаленням професійної виконавської майстерності. Під час вокального навчання на театральному факультеті ХДАК майбутні актори драматичного театру та кіно значно розширюють музично-історичну ерудицію та загальний художній світогляд, що є важливим чинником для їх подальшої успішної освіти та професійної діяльності.

Список літератури

1. Гаврюшенко О. А. Історія культури / О. А. Гаврюшенко, В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська ; наук. ред. В. М. Шейко. — К. : Кондор, 2004. — 763 с.
2. Кузнецова І. В. Культурно-мистецька освіта: основні поняття і терміни : довідник для працівників культури України / І. В. Кузнецова, О. О. Різник. — [Е/р]. — Р/д : [http://culturalstudies.in.ua/knigi_15_1.php].
3. Медушевский В. В. Этимология культуры / В. В. Медушевский // Музыкальная академия. — 1993. — № 3. — С.3–10.

4. Урядовий портал. Прес-служба Міністерства культури. — [Е/р]. — Р/д : [kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245023069&cat_id=244277212].

УДК [008:34]:[070^654.19]+378.147

І. П. КОВАЛЕНКО

I. P. KOVALENKO

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТЕЛЕЖУРНАЛІСТІВ

FORMATION OF LEGAL CULTURE FOR TV JOURNALISTS

Висвітлено проблему формування правової культури студентів факультету кіно-, телемистецтва, котрі навчаються за спеціальністю «Тележурналістика», зважаючи на особливості їхньої майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: тележурналістика, професійна культура, правова культура, правосвідомість.

Освещена проблема формирования правовой культуры студентов факультета кино-, телеискусства, которые обучаются по специальности «Тележурналистика» с учетом особенностей их будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: тележурналистика, профессиональная культура, правовая культура, правосознание.

The author lights up the problem of the legal culture of the students, who studied specialty TV journalism, with specific consideration of they future professional work.

Key words: TV journalism, professional culture, legal culture, legal awareness

Формування правової культури українського суспільства є найважливішим завданням сучасності, яке зумовлене прагненням України приєднатися до сучасних цивілізованих націй, розбудувати вільне демократичне суспільство та правову державу. Питання формування правової культури висвітлене в багатьох наукових публікаціях. Її досліджували філософи, правознавці, педагоги: Н. Алексеев, В. Бабкін, В. Головченко, В. Костюк, В. Оксамитний, М. Орзих, М. Подберезький, Л. Рабинович, О. Скакун, А. Скуратівський, С. Сливка, Н. Ткачова, М. Цвік, М. Щербань та ін. У працях цих науковців подано теоретико-методологічні й емпірико-практичні проблеми формування правової культури як суспільства в цілому, так і його окремих соціальних груп. Серед праць, у яких аналізуються особливості формування правової культури окремих верств суспільства, найбільше присвячено студентській молоді та педагогам. Проте проблема виховання правової культури такої специфічної професійної групи,